

Sobota

I. Náčrt

Krátka osnova

1. Zmysel soboty – 1 Moj 2,1-3; 2 Moj 20,8-11; 5 Moj 5,12-15
2. Spôsob svätenia soboty – 2 Moj 16,23; 3 Moj 23,3; Iz 58,13.14
3. Zmena soboty – Luk 4,16; Mat 24,20; Sk 13,42.44

V predošlej lekcii sme hovorili o tom, ako jednotlivé prikázania Desatora chránia naše vzťahy – to najkrajšie a zároveň najkrehkejšie, čo na tomto svete máme. Povedali sme si, že prvé štyri prikázania nám pripomínajú, že dôležité je nielen to, **koho** uctieame (1. prikázanie), ale aj spôsob, **ako** pravého Boha uctieame (2. – 4. prikázanie). Bohu môžeme totiž slúžiť aj nesprávnym spôsobom. V tom prípade sa k Bohu nepribližujeme, ale naopak – vzdľaľujeme sa od neho. (1 Moj 4,3-7; Mat 7,21-23; 15,8.9)

Chceme preto uvažovať o tom, do akej miery to súvisí so štvrtým prikázáním a svätením soboty. Ako adventisti siedmeho dňa sme vo svete pravdepodobne najviac známi práve tým, že siedmemu dňu týždňa – sobote – pripisujeme zvláštny význam. Nie sme jedinými kresťanmi, ktorí zachovávajú sobotu, dokonca ani nie prví, ktorí ju začali svätiť. Cirkev adventistov s.d. je však najväčšou kresťanskou cirkvou, ktorá zachováva sobotu ako siedmy deň.

1. Zmysel soboty – 1 Moj 2,1-3; 2 Moj 20,8-11; 5 Moj 5,12-15

a) Sobota ako pamiatka stvorenia

Prvú biblickú zmienku o siedmom dni týždňa nachádzame v správe o stvorení. Keď Boh za šesť dní stvoril svet a jeho obyvateľov, siedmeho dňa odpočinul. Preto tento deň požehnal a posvätil. (1 Moj 2,1-3) Štvrté prikázanie označuje siedmy deň ako „sobotu“ a prikazuje, aby sme naň „pamätali“ a zachovávali ho ako deň odpočinku. (2 Moj 20,8-11; 5 Moj 5,12-15)

Skôr, než sa v rajskej záhrade objavil hriech, prví ľudia zachovávali siedmy deň. Keďže človek bol stvorený až šiesteho dňa, sobota bola jeho prvým úplným dňom. Adam a Eva odpočívali, pretože odpočíval Boh. Neodpočíval však preto, že by bol azda unavený, ale preto, aby mohol mať s prvým ľudským párom nerušené spoločenstvo. Z toho vyplýva, že zachovávať sobotu znamenalo pre Adama a Evu mať spoločenstvo s Bohom a prežívať radosť z Božieho stvorenia.

Táto prvá sobota v raji je vzorom pre všetky ďalšie soboty. Hlavným zmyslom soboty je budovať vzťah, pestovať spoločenstvo s Bohom a blížnymi. Pretože sobota bola „ustanovená pre človeka“ (Mar 2,27), Božím zámerom bolo, aby ten istý význam, aký mala pre prvého človeka, mala pre všetkých ľudí. Sobota je siedmym dňom stvorenia, ale prvým celým dňom ľudstva. Boh nás tým chce naučiť, že na prvom mieste v našom živote musí byť vzťah s ním. Boh musí byť pred všetkým ostatným. Skôr než sa pustíme do práce, máme svoje priority, hodnoty, vnútro a po-hľad na svet správne nasmerovať v spoločenstve s Bohom. Človek môže prežívať svoj život kvalitne a plne len vtedy, ak žije v závislosti od Boha.

Sobota nesúvisí s nijakým cyklickým javom na nebi, na zemi, ani v prírode. Nesúvisí s cyklom sejby a žatvy, s otáčaním Mesiaca okolo Zeme, ani Zeme okolo Slnka. Z biblického pohľadu môžeme sobotu chápať jedine ako deň, ktorý je pamiatkou, pripomienkou stvorenia. V tomto zmysle je to deň, ktorý Boh určil z vlastnej vôle. Preto je dôležité, aby sme správne pochopili, čo tento deň predstavuje. Biblia nazýva sobotu znamením Božieho ľudu. (2 Moj 31,12-17) Jej zachovávaním Božie deti vyznávajú, že Boh je Stvoriteľom neba a zeme. (Zj 14,6.7) Sobota je univerzálne (všeobecne platné) znamenie, ktoré nie je viazané na nijaké konkrétne miesto a národ. (Ez 20,12.20; Iz 56,2-7) Zachovávanie soboty teda nevyžaduje nejaké sväté miesto alebo svätyňu. Ňou nás Boh vyzýva k duchovnej bohoslužbe bez akýchkoľvek modiel – „v Duchu a v pravde“. (Ján 4,24) Zachovávanie soboty ako siedmeho dňa je teda činom poslušnej viery a uznaním Božej zvrchovanosti nad nami.

b) Sobota ako pamiatka vykúpenia

Štvrté prikázanie Desatora ukazuje, že zachovávanie soboty je jednou zo základných povinností a predností každého človeka. Ako výraz úcty k Bohu sa máme vzdať svojej práce. 2 Moj 20 to zdôvodňuje tým, že človek má napodobniť Boha, ktorý „odpočinul“ od svojho stvoriteľského diela. Zachovávanie soboty je teda vyjadrením viery v Boha ako Stvoriteľa.

Znenie tohto prikázania v 5 Moj uvádza ako dôvod svätenia soboty vyslobodenie Izraelcov z egyptského otroctva. Božia stvoriteľská a vykupiteľská činnosť si navzájom neprotirečia. Človek, ktorý bol vyslobodený z útlaku a otroctva, si uvedomuje, podobne ako Izraelci, že ten, kto ho oslobodil, musí byť silnejší než všetky mocnosti sveta. Je to vesmírna bytosť, ktorú nazývame Stvoriteľ. Inými slovami, Osloboditeľ je totožný so Stvoriteľom. Boh je nielen naším Stvoriteľom, ale aj Vykupiteľom. Nová zmluva predstavuje Ježiša Krista ako Stvoriteľa a zároveň ako Vykupiteľa. (Kol 1,15-18; Mat 1,21; Sk 4,12)

Kristus nás „vytrhol z terajšieho zlého veku“ (Gal 1,4), odpúšťa naše hriechy (Mat 9,2), oslobodzuje nás „od zákona hriechu a smrti“ (Rim 8,2), urobil nás „schopnými mať podiel na údele svätých vo svetle“ (Kol 1,12), „vytrhol nás z moci tmy a preniesol do kráľovstva svojho milovaného Syna“ (v. 13), „smrťou zničil toho, ktorý mal moc nad smrťou, t.j. diabla, aby vyslobodil tých, ktorých po celý život zotročoval strach pred smrťou“. (Žid 2,14.15) Vykúpenie má naozaj kozmické dôsledky.

Kým starozmluvných Izraelcov motivovalo k zachovávaní zákona vyslobodenie z egyptského otroctva, motiváciou kresťana je oslobodenie a vykúpenie z moci zla prostredníctvom Ježiša Krista. Sobota sa tak stáva symbolom oslobodenia z akéhokoľvek otroctva. Je to znamenie, že kresťan je „novým stvorením“. (2 Kor 5,17) Vykúpenie je teda novým aktom Božej stvoriteľskej moci. Sobota je nielen znamením Božej pôvodnej stvoriteľskej aktivity, ktorej výsledkom sú „nebesia a zem“, ale zároveň znamením toho, že tá istá moc mení hriešnika na „nové stvorenie“.

Sobota je preto nielen znamením stvorenia, ale tiež znamením vykúpenia, znamením vyslobodenia z otroctva a útlaku. Pre kresťana sa sobota stáva zmysluplnou len vtedy, ak znamenie stvorenia sveta je súčasne znamením toho, že sa stal „novým stvorením“. Sobota sa tak stáva vyznaním nášho vykúpenia, Božej zvrchovanosti nad nami a našej závislosti – ako stvorených bytostí – od Boha. Len ten, kto bol zachránený, dokáže vnímať Boha ako Vykupiteľa a Stvoriteľa. Sobotu nebude po-kladat' za prostriedok spásy, pretože jej zachovávaním človek nezískava u Boha nijaké zásluhy. Naopak, sobota je jednoznačne darom, vyjadrujúcim jeho ničím nezaslúženú milosť.

Vo svete, kde existuje a panuje zlo a chaos, kresťan, ktorý svätí sobotu, vyznáva, že Boh je Stvoriteľom a zvrchovaným Pánom nad všetkým, že ho Kristus oslobodil od panstva zla, že Kristus je jeho Stvoriteľom a Vykupiteľom a že celý vesmír riadi Boh lásky, ktorý vedie dejiny k zmysluplnému cieľu. Takéto zachovávanie soboty sa nezvrhne na zákonnícky alebo formálny čin.

c) Sobota ako skúšobný kameň vzťahu

Nepochybujeme o tom, že vnútorný vzťah človeka k Bohu sa musí určitým spôsobom prejaviť navonok. Z Biblie vieme, že Boh v priebehu dejín používal rôzne spôsoby a metódy, aby človeka „vyskúšal“ – aby sa skrytý vzťah človeka k Bohu naplno prejavil navonok. (1 Moj 22,1; 5 Moj 8,2; Sud 2,22; Ž 26,2; Ján 6,6) Pre tých, ktorí Boží zákon poznajú, sa zákon stáva meradlom, ktoré ukazuje, do akej miery si Boha vážia a sú ochotní stotožniť sa s princípmi, ktoré dal.

Apokalyptické proroctvá týkajúce sa doby konca (knihy Daniel a Zjavenie) ukazujú, že podobne, ako bol vyskúšaný Izrael – či sa podriadi Božiemu zákonu, alebo ľudským nariadeniam (Dan 3; 6; 7,25) – bude vyskúšaný celý svet, všetci jeho obyvatelia. (Zj 13) Najväčším nebezpečenstvom pre človeka bola vždy modloslužba – uctievanie stvorenia namiesto Stvoriteľa. Záverečná skúška je predstavená ako skúška týkajúca sa uctievania. Bude človek uctievať šelmu (stvorenie) a jej modlársky obraz, alebo bude uctievať Stvoriteľa neba a zeme? (Zj 13,15; 14,7.9-12)

Každý sa musí postaviť na jednu z týchto dvoch strán. Tí, čo v tejto skúške obstoja, sú označení ako tí, čo „zachovávajú Božie prikázania a vieru v Ježiša“. (Zj 14,12; 12,17)

Z knihy Zjavenie vieme, že spor sa týka uctievania. To znamená, že ide o prvú dosku Božieho zákona. Prikázania na druhej doske uznávajú všetci rozumní ľudia za logické, užitočné a správne. Dokonca aj tí, ktorí existenciu Boha popierajú, súhlasia s tým, že rešpektovanie prikázaní z druhej dosky je dobré a správne, aj keď tak, pravda, robia z rôznych pohnútok.

Pretože sobota sa netýka ničoho viditeľného a hmatateľného, je ideálnym skúšobným kameňom vzťahu. Predstavme si, že Boh by oddelil krásny veľký kameň, ktorý by požehnal a posvätil ako znamenie svojej stvoriteľskej moci. Prichádzali by k nemu ľudia z celého sveta. O nejaký čas by ho začali ozdobovať, prejavovať mu posvätnú úctu, až nakoniec by ho uctievali namiesto Boha. Možno by sa snažili kúsok si z neho odlomiť, aby ho mohli nosiť stále pri sebe. Aj keď by možno mali dojem, že je to prejav ich náboženstva, v skutočnosti by to bol prejav ich modlársťva. Kedykoľvek sa človek zmocňuje Boha, mení ho na modlu. Skutočná bohoslužba sa mení na mágiu.

Preto Boh určil ako pamiatku stvorenia sobotu, ktorá je Bohom oddelený (= svätý) čas, a nie nejaké sväté miesto alebo posvätnú vec, ktorú by človek ľahko mohol ovládať. Keď Biblia prvýkrát nazýva siedmy deň sobotou (2 Moj 16), zdôrazňuje pritom potrebu správnej odpovede človeka na ňu a zároveň skúšobný charakter tohto dňa: „I riekol Hospodin Mojžišovi: Hľa, ako dážd' dám vám chlieb z neba; ľud nech vychádza a denne nazbiera, koľko potrebuje na deň, aby som ho vyskúšal, či bude chodiť podľa môjho zákona a či nie.“ (v. 4)

Tým, že Boh dal Izraelcom na púšti mannu, ich nielen nasýtil a tak naplnil ich telesné potreby, ale pripomenul („pamätaj“ – 2 Moj 20,8) im význam dňa odpočinku, ktorý v egyptskom otroctve stratili zo zreteľa. Celých 40 rokov, týždeň čo týždeň, uskutočnil Boh v súvislosti s mannou a sobotou tri zázraky – (1) v piatok spadlo dvojnásobné množstvo manny, (2) v sobotu manna nepadala, (3) manna, ktorú si Izraelci odložili z piatku na sobotu, sa neskazila, kým manna odložená v ktorýkoľvek iný deň sčervivela a zosmradla. Takým spôsobom Boh vstěpoval ľuďom závažnosť, svätosť a význam tohto prikázania.

Keď niektorí vyšli siedmeho dňa zbierať na pole mannu, Hospodin povedal Mojžišovi: „Dokedy sa budete zdráhať zachovávať moje prikazy a zákony?“ (2 Moj 16,28) Boh nehovorí: „Dokedy budete porušovať sobotu?“, ale prestupovanie prikázania o sobote chápe ako porušovanie celého zákona, ako vonkajší prejav nesprávneho vnútorného postoja voči nemu.

Význam soboty je ešte viac zdôraznený tým, že je označená ako pečať zmluvy. (2 Moj 20,8-11; 31,16.17) Podľa Jer 17,19-27 a Iz 56,4 zachovávanie sobotného prikázania je prejavom vernosti celému zákonu. (por. Jak 2,10)

Vzbura proti Bohu je vždy spojená s modlárstvom. Vernosť pravému Bohu je základom všetkých cností. Kedykoľvek človek odsúva Boha stranou, nevyhnutne na jeho miesto prichádzajú malí bôžikovia. Platí to aj naopak. Ak dáme veľkému Bohu vo svojom srdci to správne miesto, malí bôžikovia musia ísť bokom. Ak svoj vzťah s Bohom ako so svojim Stvoriteľom a Vykupiteľom naplno prežívame, modlárstvo pre nás nie je vôbec prít'azlivé. Božie posledné varovné poslanstvo zo Zj 13,6-12 predstavuje Boha ako Stvoriteľa a Vykupiteľa. Stvorenie a vykúpenie sú tak ochrannou hrádzou proti modloslužbe. Skutočná bohoslužba znamená uznať a podriaďiť sa tomu, ktorý jediný môže stvoriť a zachrániť.

Sobota je dôležitá, pretože ukazuje na základ, z ktorého vyviera správne uctievanie Boha a správna poslušnosť – vedomie toho, že sme stvorené bytosti.

2. Spôsob svätenia soboty – 2 Moj 16,23; 3 Moj 23,3; Iz 58,13.14

Sobota nie je predovšetkým dogma alebo vieroučný bod, ale skúsenosť a zážitok. Aby človek odhalil skutočný potenciál soboty, potrebuje ju prežívať. V tom krásne vidíme vzájomné prepojenie vierouky a praxe. Plnšie chápanie toho, čo sobota znamená, obohatí náš zážitok z jej zachovávaní. A naopak – správne zachovávanie soboty nám pomáha lepšie pochopiť jej zmysel.

Prežívať svätosť soboty v našej súčasnej spoločnosti nie je vôbec jednoduché. V dnešnom svete nie je nič sväté. Podľa kalendára sú všetky dni rovnaké a navzájom zameniteľné. Biblia však pripomína, že všetok čas nie je rovnaký; určitý čas je svätý. Vytvára tak zvláštnu príležitosť okúsiť Božiu prítomnosť.

Ďalším charakteristickým znakom súčasnej doby je to, že víkend sa chápe ako čas voľna, ktorý je určený na osobné uspokojenie a záľuby alebo ako príležitosť dobehnúť, čo sme pre rýchle životné tempo nestihli urobiť v týždni. Takýto egocentrický pohľad je v priamom rozpore s biblickým konceptom svätenia soboty, ktorý je zameraný na Boha, jeho konanie a na blížneho.

Prikázanie hovorí: „Šesť dní budeš pracovať a robiť akékoľvek svoje dielo. Ale siedmy deň je sobota Hospodina, tvojho Boha. Nebudeš robiť nijakého diela...“ (2 Moj 20,9.10) To znamená, že sobota nie je určená na zabezpečovanie si svojho živobytia alebo zvyšovanie životnej úrovne. (Neh 13,15-22) Naopak, má byť odpočinkom od telesnej námahy a práce, ktorú človek v týždni koná.

Boh nás vyzýva, aby sme na 24 hodín odložili svoju prácu (aj keď sa nám ju nepodarilo dokončiť). Tým nás chce naučiť, že najdôležitejšie v živote nie je to, čo robíme my, ale to, že sa s nami chce stretnúť. Prichádza k nám so svojím požehnaním. Zachovávaním soboty teda vyznávam, že ma nespasí to, čo robím ja, ale to, čo robí Boh. Spasenie nie je výsledkom mojich skutkov a môjho snaženia, ale prijatie toho, čo urobil Boh.

Samozrejme, príchodom soboty sa život nezastaví. Sú určité základné životné potreby (naše aj tých, ktorí sú od nás závislí), ktoré musíme naplniť. Výraz „pamätaj“ naznačuje, že na sobotu je potrebné pripraviť sa. (2 Moj 20,8) Text z

2 Moj 16,23 pripomína dôležitosť predvídavosti v príprave, aby to, čo sa dá pripraviť a zariadiť vopred (napríklad jedlo alebo oblečenie), človek neodkladal na sobotu a neoberal sa tak o skúsenosť jedinečnosti tohto dňa. Nie nadarmo sa v Ježišovej dobe piatok nazýval „dňom prípravy“. (Mar 15,42; Luk 23,54)

Porovnaním veršov 1 Moj 1,5; 3 Moj 23,32 a Luk 23,54-56 zistíme, že podľa biblického počítania sa deň začína západom slnka. Sobota ako deň sviatočného odpočinku teda trvá od západu slnka v piatok večer do západu slnka v sobotu večer.

Pretože človek je tvor spoločenský a potrebuje ľudí, v 2 Moj 23,3 Boh hovorí, že naša skúsenosť v budovaní vzťahu s ním bude bohatšia, keď v Boží deň navštívime „sväté zhromaždenie“. Spoločenský aspekt nášho náboženstva je veľmi dôležitý. Čím bližšie sme k Bohu, tým bližšie budeme aj k svojim blíznym. Je to niečo podobné ako špice na kolese bicykla. Čím bližšie sú k stredu, tým bližšie sú aj k sebe navzájom.

Veľkou prekážkou správneho svätenia soboty je negativistický pohľad na sobotu. Nemali by sme sa starať o to, ako sa vyhnúť tomu, čo sa v sobotu robiť nesmie, ale skôr objaviť, čo môžeme urobiť, aby naša skúsenosť so sobotou bola čo najbohatšia a najplnšia. K sobote by sme mali pristupovať ako k nádhernej príležitosti, nie ako k neradostnej povinnosti. Otázkou, týkajúcou sa zachovávaní tohto dňa, ľudia často začínajú slovami: „Čo zlé je na tom, keď...?“ Keď sa budeme snažiť určiť presnú hranicu medzi tým, čo sa smie a čo sa nesmie, alebo čo všetko môžeme urobiť bez toho, aby sme prestúpili prikázanie, naše prežívanie soboty bude ochudobnené. Ani zďaleka sme nepochopili zmysel soboty. Hlavným zmyslom zachovávaní soboty je uvedomiť si svoju skutočnú identitu vo vzťahu k Bohu, k iným ľuďom a k svetu, v ktorom žijeme. Mali by sme urobiť všetko pre to, aby sme zachovali jedinečnosť tohto dňa. Mnohí zistili, že neformálne stretnutie členov rodiny na začiatok a koniec soboty je pre nich vzájomným obohatením. Všetko, čo obohacuje náš vzťah s Bohom, je správne; všetko, čo ho ochudobňuje alebo odpútava našu pozornosť od neho, nie je na mieste (napríklad príprava zložitého jedla, čítanie svetskej literatúry, sledovanie seriálov alebo športových prenosov v televízii atď.) Zmysluplné svätenie soboty nepríde náhodou. Vyžaduje si starostlivé plánovanie. Keď poslúchneme Božie rady, sobota sa nám stane potešením, ba priam rozkošou. Veď tak to Boh aj chcel. (Iz 58,14)

3. Zmena soboty – Luk 4,16; Mat 24,20; Sk 13,42.44

Nová zmluva sa o sobote zmieňuje 60-krát. Nenachádzame tu však priamy príkaz k zachovávaní soboty. Napokon, Nová zmluva nikde nanovo nedefinuje Boží zákon. Tvrdenie, že prikázanie o sobote bolo zrušené a že v Novej zmluve sa neopakuje, neobstojí, pretože napríklad ani druhé prikázanie nie je znovu uvedené, a predsa zostáva naďalej v platnosti.

Počas svojej pozemskej služby sa Ježiš neraz dostal do sporu s farizejmi a zákonníkmi kvôli tomu, ako správne svätiť sobotu. Samotný Ježiš sobotu zachovával a aktívne sa podieľal na bohoslužobnom živote zhromaždenia. (Luk 4,16) Namiesto toho, aby ako „Pán soboty“ sobotu zrušil, aplikoval ju na všetkých, pretože bola „ustanovená pre človeka“. (Mar 2,27) Pisatelia evanjelií uvádzajú sedem zázakov, ktoré Ježiš vykonal v sobotu. Týmto správaním sa Ježiš snažil uviesť zachovávanie soboty na správnu mieru, zbaviť ju zákonníckych prímiesí a množstva nánosov legalistických príkazov židovských rabinov, ktoré z nej urobili bremeno. Ježiš nehovorí nič o zachovávaní nedele. Naopak, predpokladá, že jeho učeníci budú po jeho vzkriesení svätiť sobotu. (Mat 24,20) Ťažko povedať, či by Ježiš riskoval svoj život pri sporoch a hádkach pre sobotu, keby vedel, že onedlho (po jeho vzkriesení) sobota stratí pre jeho učeníkov význam. Ježiš sa nehádal s farizejmi kvôli obriezke alebo obetným zákonom, pretože jeho smrťou na kríži stratili pre jeho nasledovníkov záväznosť.

Aj Ježišovi učeníci rešpektovali sobotu. Lukáš hovorí o ženách, ktoré po Ježišovej smrti „v sobotu podľa prikázania odpočívali“. (Luk 23,56) Aj s odstupom nie-kol'kých desaťročí novozmluvní pisatelia označujú nedeľu ako „prvý deň týždňa“; nikdy nie nejakým iným názvom, napríklad „deň vzkriesenia“, „svätý deň“, alebo „deň odpočinku“. Pohanovia poznali apoštola Pavla ako človeka, ktorý zachováva sobotu. (Sk 13,42-44; por. 13,14; 17,1.2; 18,4) Aj keď evanjelizovať sa dá v ktorýkoľvek deň týždňa, Pavel zámerne káže v sobotu, aby aj pohanom poukázal na záväznosť tohto dňa pre všetkých, ktorí sa pripojili ku kresťanskej cirkvi. Židia v Jeruzaleme boli dobre informovaní o Pavlových aktivitách na misijných cestách, a predsa mu nikde nevytýkajú, že prestúpil prikázanie o sobote. Keby Pavel učil nových kresťanov zachovávať nedeľu, nemohol by sa brániť slovami zo v Sk 24,14. Židia by mu to v tomto spore určite pripomenuli.

Najlepším argumentom pre svätenie soboty v apoštolskej cirkvi je skutočnosť, že v Novej zmluve nie je nijaká zmienka o zmene bohoslužobného dňa. Musíme si uvedomiť, že veľká časť prvých kresťanov bola zo židovstva. Títo židokresťania celý život svätili sobotu. Keby nastala nejaká zmena, bol by to určite drastický rozchod s tým, na čo boli zvyknutí. Určite by to vyvolalo aspoň také ostré výmeny názorov, ako obriezka, o ktorej hovoria mnohé kapitoly apoštolských spisov. To, že problém soboty sa nikde nerieši, svedčí o tom, že nebola predmetom diskusií.

V Biblii nikde nenachádzame príkaz zachovávať niektorý iný deň než sobotu. Nijaký iný deň nie je vyhlásený za svätý alebo oddelený. Podľa Písma Ježiš Kristus, ani jeho apoštolovia nezmenili deň odpočinku. Ak väčšina kresťanov považuje dnes za bohoslužobný deň nedeľu, je prirodzené položiť si otázku, kedy a kde došlo k tejto zmene.

Posun zo soboty na nedeľu prebiehal postupne a mal rôzne príčiny. Prvé správy o tom, že kresťania zachovávali nedeľu ako týždenný deň odpočinku, pochádzajú z druhej polovice 2. storočia, teda asi 60 rokov po smrti apoštolov (a to len z Ríma a Alexandrie). Existujú však dôkazy, že väčšina kresťanov ešte vo 4. a 5. storočí považovala sobotu za zvláštny deň. Svedčí to o tom, že zmena neprebíhala náhle, ale bola výsledkom dlhodobého procesu.

Je zaujímavé všimnúť si, aké dôvody pre túto zmenu udávajú cirkevní otcovia. Uvádzajú, že v prvý deň týždňa bolo stvorené svetlo (Justin Martyr), že nedeľa je ôsmy deň týždňa (Barnabáš), že Kristus bol v tento deň vzkriesený. Nová zmluva však hovorí, že pripomienkou vzkriesenia Ježiša Krista je krst (Rim 6,3.4); pamiatkou stvorenia je podľa Biblie sobota. Okrem toho Barnabáš tvrdí, že „siedmy deň sa nedá zachovávať“, Ireneus že „siedmy deň nie je potrebné svätiť, pretože každý deň je svätý“ a Tertulián že „siedmy deň nemusíme zachovávať, pretože zachovávame nedeľu“. Tertulián zároveň pripomína, že svätenie nedele nemá „žiadny biblický dôvod, no zachovávanie nepísanej tradície sa dá ospravedlniť, ak je doložená zvykom“.

Je pozoruhodné, že žiadny pisateľ 2. a 3. storočia necituje biblický text ako autoritu pre zachovávanie nedele miesto soboty. Barnabáš, Ignácus, Justin, Ireneus, Tertulián, Klement Rímsky, Klement Alexandrijský, Origenes, Cyprián ani nikto z tých, čo žili v čase, keď nastala zmena, na jej zdôvodnenie neuvádzajú ani Ježišov príkaz ani nijaký biblický text.

Pretože táto zmena sa nedá biblicky odôvodniť, považujú adventisti zachovávanie nedele za vážnu odchýlku od apoštolskej viery a praxe. Ako pokračovatelia reformácie považujú za nutné vyzývať ľudí, aby sa vrátili k biblickej praxi a vernosti biblickému učeniu.

II. Výkladové poznámky

1. Skôr než Písmo spomína prvú udalosť ľudských dejín, hovorí o ustanovení soboty. V prvej správe o stvorení je Boh nazvaný Elohim. Toto meno sa vzťahuje na Boha, ktorý je Bohom celého vesmíru, nielen Bohom Izraela. (1 Moj 1,1) Tí, čo tvrdia, že sobota pre kresťanov nie je záväzná, musia spochybniť jej pôvod z raja a dokazovať, že sobota je židovské ustanovenie, ktoré platilo len pre tento národ. Biblia však nikde nehovorí o tom, že by nejaký pamätník bol zavedený stáročia alebo tisícročia po udalosti, ktorú mal pripomínať. Ak je sobota pamätníkom stvorenia (2 Moj 20,8-11), potom musí začať fungovať od udalosti, na ktorú poukazuje. Pascha sa začala svätiť od vyvedenia z Egypta; Izraelci postavili na brehu Jordána dvanásť kameňov hneď po jeho prekročení; Večera Pánova bola ustanovená v predvečer Ježišovej smrti.

Rajský pôvod soboty jej dáva morálnu podstatu a univerzálnu platnosť. Nemôžeme ju preto označiť za ceremoniálnu záležitosť, ktorá platila len pre určitých ľudí v určitom čase a na určitom mieste. Sobota nie je „židovská“, ale, ako hovorí prikázanie, je to „sobota Hospodina, tvojho Boha“. Prikázanie nehovorí „šesť dní budeš pracovať, ale *jeden* deň je sobota Hospodina, tvojho Boha“, ale „šesť dní budeš pracovať...“, ale *siedmy* deň je sobota Hospodina, tvojho Boha“.

2. V Novej zmluve je osem textov, v ktorých sa spomína „prvý deň týždňa“. Ako sme už povedali, nijaký biblický pisateľ nenazýva nedeľu „dňom vzkriesenia“, ale jednoducho číslou, teda bez akéhokoľvek zvláštneho významu. Jeden z týchto ôsmich textov hovorí, že Ježiš vstal z mŕtvych prvého dňa týždňa (Mar 16,9), štyri sú uvedené v súvislosti s príchodom žien k Ježišovmu hrobu. (Mat 28,1; Mar 16,2; Luk 24,1; Ján 20,1) Lukáš jasne hovorí, že ženy šli k Ježišovmu hrobu v nedeľu preto, že tento deň nepovažovali za svätý. Zdôrazňuje pritom, že „v sobotu podľa prikázania odpočívali“. (Luk 23,56)

Ján 20,19 je šiesty text, ktorý hovorí o tom, že Ježiš sa zjavil učeníkom prvého dňa týždňa – v deň svojho vzkriesenia. Učeníci sa nezhrmazdili, aby oslavovali vzkriesenie (ako by to niektorí radi uvítali), pretože vo zmŕtvychvstanie ešte ani neverili. Boli zhromaždení za zamknutými dverami, pretože sa báli židovských vodcov národa.

Siedmy text sa nachádza v 1 Kor 16,2. Takmer každý biblický slovník uvádza tento verš ako „dôkaz“ toho, že prvotná cirkev svätila nedeľu. Žiaľ, pranie je otcom myšlienky. V texte Pavel jasne hovorí, že kresťania si majú odložiť dary „u seba“ (*par heautó*). To znamená, že kresťania v tento deň neboli v zhromaždení, ale doma. Škoda, že niektoré preklady tendenčne vynechávajú slová „u seba“.

Sk 20,7 je posledným textom, kde sa spomína prvý deň týždňa a jediným, ktorý hovorí o náboženskom zhromaždení. Je jasné, že stretnutie sa konalo večer. (v. 7b8) Dôvodom stretnutia bola rozlúčka s apoštolom Pavlom, ktorý mal odísť. Lukáš tento príbeh uvádza preto, že Pavel vzkriesil Eutycha. (V Sk 20 a 21 Lukáš používa spolu 13 chronologických údajov.) Ak Lukáš používa židovské počítanie (čo je veľmi pravdepodobné), zhromaždenie sa konalo v sobotu večer, a to nedokazuje nič o zachovávaní nedele. Ak sa konalo v nedeľu večer, sotva môžeme príležitostnú večernú pobožnosť, zvolanú kvôli rozlúčke s Pavlom, považovať za dôkaz pravidelnej bohoslužby v nedeľu ráno. Žiadny iný text totiž nehovorí, že by sa kresťania v nedeľu pravidelne schádzali.

Niektorí kresťania pokladajú Zj 1,10 za „dôkaz“, že nedeľa sa v biblických dobách považovala za „deň Pánov“. To, že to tak bolo o niekoľko storočí neskôr, však nedokazuje pravdivosť tohto tvrdenia v dobe apoštola Jána. Je pravda, že v 2. storočí sa týmto termínom označovala veľkonočná nedeľa; na nedeľu všeobecne bol však aplikovaný oveľa neskôr. Písmo by sme však nemali vykladať tradíciou, ale Písmom. Biblia jasne ukazuje, ktorý deň si Boh oddelil. (trikrát v 2 Moj 20,8-11; Mar 2,27.28; Iz 58,13)

3. Niektorí by radi považovali verš Gal 4,10 za odsúdenie svätenia soboty. Predovšetkým si musíme uvedomiť, že kontext tohto verša sa netýka Desatora (podobne ako Kol 2,16 a Rim 14,5.6). Gal 4,10 nespomína sobotu, ale **dni**, ku ktorým sa bývali *pohania opäť* vracajú. Zachovávali azda títo pohania pred svojím obrátením sobotu? Ak mal Pavel na mysli konkrétny deň, prečo nepoužil jednoznačné slovo, ale všeobecné označenie „dni“?

Rim 14 hovorí o asketických skupinách, ktoré spájajú jedenie s určitými dňami. V konkrétne pôstne dni zrejme odmietali niektoré druhy jedla a pitia (mäsité jedlá a víno). (v. 21)

4. Zo šesťdesiatich novozmluvných textov o sobote je Kol 2,16 jediným miestom, kde je zmienka o sobote v negatívnom zmysle. Tento text varuje pred zákonníckym zachovávaním „sviatkov, novmesiacov a sobôt“. Apoštol tu nemá na mysli sobotu v jej rajskej podobe, ale v prekrútenom židovskom zmysle a s ľudskými ustanoveniami, ktoré sú spojené s astrológiou a uctievaním anjelov. Tento verš je proti určitému, nie každému dodržiavaniu soboty. Text nehovorí, že sobota bola zrušená, a už vôbec nezakazuje jej zachovávanie, podobne ako Pavel nezakazuje a neruší jedenie a pitie celkovo. Pavel varuje pred tými, ktorí „súdia“ (posudzujú, kritizujú, odsudzujú) veriacich kvôli robeniu, jedeniu a dotýkaniu sa vecí, ktoré sú len „ľudskými príkazmi a učením“ a „svojoľnou nábožnosťou, poníženosťou a trýznením tela“. (v. 20.21.23) Kol 2,16 hovorí, že veriaci človek by nemal dopustiť, aby mu iní diktovali malicherné pravidlá v súvislosti s bohoslužbou a stravovaním.

Tento text nemôžeme vzťahovať na štvrté prikázanie, pretože:

a) slovo „zákon“ (*nomos*) ani slovo „prikázanie“ (*entolés*) sa v liste Kolosanom nenachádza; nehovorí sa tu teda o Božom zákone – Desatore – a o štvrtom prikázani

b) Pavel mieri hlavne na „filozofiu“ a „prázdne klamy“, čo je spojené s „uctievaním anjelov“, „živlami sveta“ a asketizmom v jedení a pití. To znamená, že nehovorí o niečom, čo má božský pôvod v raji.

Text teda odsudzuje „koloskú herézu“; nie každé jedenie, pitie a zachovávanie soboty, ale len to, ktoré je spojené s nebiblickými asketickými predpismi, uctievaním anjelov a prekonaným zákonníctvom.

5. Je nesprávne tvrdiť, že rímsky cisár Konštantín zmenil vo 4. storočí zachovávanie soboty na zachovávanie nedele. Nedeľa sa svätila už predtým a sobota ešte stáročia potom. Jeho rozhodnutie bolo len vyvrcholením určitého trendu, ktorý v cirkvi už existoval. Jeho výnos zo 7. 3. roku 321, ktorý znel: „Nech v ctihodný deň slnka magistráty a obyvatelia miest odpočívajú a všetky dielne nech sú zatvorené“, mal predovšetkým občiansku autoritu. Až neskôr cirkevný snem v Laodicee vydal nariadenie: „Kresťania nemajú napodobňovať Židov a byť v sobotu nečinní, ale majú v tento deň pracovať. Deň Pánov si však majú kresťania zvlášť uctiť a pokiaľ možno nepracovať.“ Neskoršie cirkevné výnosy určujú prísne tresty pre tých, ktorí by neposlúchli a pracovali v nedeľu alebo nepracovali v sobotu.

6. Sobota má tiež eschatologický rozmer. Keď ju správne zachováame, už teraz v nej smieme okúsiť predchuť nebies. V zhone života sa môžeme zastaviť a v zárodku prežívať to, čo raz v plnosti budeme prežívať v Božom kráľovstve. Podobne, ako sa starý Izrael na ceste do pozemského Kanaánu každý siedmy deň zastavil, aby v sobotu oslavoval svojho Boha, tak aj my kresťania sa na ceste do nebeského

Kanaánu každú sobotu zastavíme, aby sme v Kristovi našli a prežívali pravý odpočinok, ktorý v plnej miere okúsime až na novej zemi. (Žid 4,1-11)

III. Praktické dôsledky

Sobota je skutočne znamením alebo symbolom právd, ktoré si my ľudia potrebujeme najviac pripomínať: o podstate Boha (Boh je láskavý Stvoriteľ, ktorý nás stvoril na svoj obraz); o podstate človeka (sme stvorenie, ktoré je závislé od Boha a len v ňom nachádza trvalú radosť); o podstate spasenia (prísť vo viere k Bohu s prázdnyimi rukami); o podstate hriechu (nezávislosť od Boha); ďalej pravdy o stvorení, vykúpení, budúcom svete (Žid 4,9), o nedostatočnosti vecí, o nadradenosti času nad priestorom, o dôležitosti uctievania Boha atď. Sobota nás učí vypnúť, nebyť stále v činnosti, nezamerat' sa len na svoje konanie. Má tak protistresový náboj. Pomáha nám učiť sa umeniu správne odpočívať.

Kým zvieratá žijú len v prítomnosti, bez výčitiek z minulosti alebo nádeje do budúcnosti, človek si uvedomuje minulosť, prítomnosť aj budúcnosť. Sobota nám pripomína význam každého časového úseku. Poukazuje na to, že sme Božím stvorením, ukazuje význam práce, odpočinku a bohoslužby v prítomnosti a súčasne upriamuje našu pozornosť na obnovu rajských podmienok v budúcnosti pri druhom príchode Ježiša Krista.

Sobota tak dáva odpoveď na tri základné otázky, ktoré vždy trápili ľudstvo: Od-kiaľ pochádzam? Prečo som tu? Kam spejem? Učí ma, že:

- (1) som dieťaťom milujúceho nebeského Otca, ktorý sa chcel podeliť o svoju radosť, preto stvoril človeka
- (2) zmyslom života je spoločenstvo s Bohom a tým aj obnova Božieho obrazu vo mne, ktorý hriech porušil
- (3) jedného dňa bude opäť obnovené rajské spoločenstvo s Bohom a zavládne trvalý pokoj. Táto obnova nie je závislá od môjho konania, ale od stvoriteľsko-vy-kupiteľskej moci Božej.

Každá nová sobota pripomína zabudlivému hriešnikovi to, čo potrebuje vedieť najviac – kto je Boh, kto je on, aký je pôvod všetkého, aký cieľ má všetko a ako tento cieľ dosiahnuť.

Sobota je Božím darom celému ľudstvu. Namiesto toho, aby sme sa v samofúbosti chválili tým, čo robíme alebo nerobíme, skúsme vždy nanovo prežiť radosť, ktorú nám Boh v sobote ponúka a podelme sa o ňu aj s druhými. (Iz 58,14; Ž 92,1-5)